

ARNOLD TULIK

VAHETATUD JÕULUTAAT

NOORSOONÄID. 2 VAAT.

TAAVET MUTSU TEATRIKIRJASTUS, TALLINNAS

A-11984

Nr. 2259

ARN. TULIK

VAHETATUD JÕULUTAAT

NOORSOONÄIDEND 2 VAATUSES

~~26136~~

Taavet Mutsu teatrikirjastus, Tallinn

2.

ARHIIVKOGU

Käesolev näidend on trükitud käsikirjana kõigi õiguste alleshoiuga. Näidendi ettekandmise load, tingimused ja vajalikud noodid annab Taavet Mutsu teatrikirjastus, Tallinnas.

A-11984

20102

TEGELASED

Odrakatku perenaine, 40-a.

Valve }
Madis } tema lapsed, 8—14-a.
Villem }

Lea, täditütar linnast, 15-a.

Eevi, 13-a. }
Mari, 12-a. }
Mai, 14-a. } naabrilapsed.
Jaan, 15-a. }
Rein, 13-a. }
Jaagup, 16-a. }

Jõuluvana.

**Käesoleva pearaamatu kui ka osade
ärakirjutamine on keelatud!**

**Märkmeid ja mahatõmbeid võib lae-
natud raamatusse teha ainult musta
pliatsiga.**

SAATEKS

Valve ja Madis ootavad külalist — täditart Lead linnast. Et Lea sünnipäev langeb just jõuluõhtule, õpivad Valve ja Madis koos naabrilastega selgeks mõned laulud, et tervitada külalist ja soovida talle õnne. Aga see ei meeldi Villemile ja Jaanile. Koos suurema külapoisi Jaagupiga püüavad nad teha kõike, et ajada nurja teiste kavatsust.

Nende tempudel ei näi siiski olevat edu. Külaline saabub, helendava kuuse all lauldakse tervituslaulud ja ollakse õnnelikud. Ilmub ka jõuluvana, nagu see jõuluõhtul teisiti olla ei saagi. Imelik ja võõristav on üksnes see, et jõuluvana käitumine on sootuks erinev tavalisest. Vembumeestele jagab ta kingitusi ja kiitust, head lapsed ei vääri aga tema meelest ühtki lahket sõna. Segadus läheb hoopis suureks, kui äkki tuleb sisse veel teine jõulutaat...

See on lugu lastest lastele — lihtne lavastada, mõnus mängida. Ja oma üllatusliku sisu tõttu annab ta noorele publikule rõõmsat kõneainet mitmeks ajaks.

ESIMENE VAATUS

Jõuka talu suurtuba. Tagaseinas üks esikusse, paremal kõrvaltuppa, tagaplaanil nurgas ahjukülg. Vasakul suur aken. Akna all ovaalne lauakene. Vasakul esiplaanil paar pehmet tooli, vasemal tagaplaanil akna ja esikusse viiva ukse vahelises nurgas ehitatud kuusk. Ahju ette on rivisse asetunud Eevi, Valve, Mari, Mai ja Rein. Nende ees seisab Madis, käsi tähtsalt üles tõstetud juhatab ta teiste laulu, ise kaasa lauldes. Laua juures, põlvili toolidel, küünarnukid laual, võitlevad Jaan ja Villem. Nad püüavad üksteise käsi vastastikku maha suruda, ega näi vähematki hoolivat teiste laulust.

L a p s e d (laulavad).

Kallis külaline,
tere tulemast.
Sind me ootasime
nagu jõululast.
Sulle sinu sünnitunnil,
jõuluõhtul ilusal,
toome oma õnnitlusi
helendava kuuse all.

M a d i s. Oota, oota. Nüüd juba hakkas nagu minema, aga Mari ei oska ikka veel õieti võtta seda jämedat häält. (Ette lauldes.) „Sulle sinu sünnipäeval tam-ta-tiidi-titataa!“ Nii peab seda laulma.

M a r i. Ma tean küll. Aga kui see koht tuleb, siis kohe vastu tahtmist veab teist moodi.

M a d i s. Ega muud — tuleb harjutada, kuni asi selge. Noh, katsume uuesti. Lii-laa-laa. Juba...

V i l l e m (laua juures Jaanile). Ai, ära vääna, tondimait. Mis sul sedasi viga võita. Kui ma ka teen sohki, küll siis näed.

J a a n (võidukalt). Tee sa sohki, või mis tahad, aga alla jääd ikka.

V i l l e m. Hakkame otsast peale, kui julged. Noh! Künarnukk hästi vastu. Ja kui väänata katsud, siis hoia oma nahk!

Lapsed ahju juures katsetavad vahepeal lauluharjutusega, mis Villemi ja Jaani lärmi tõttu nurjub täielikult.

M a d i s (keelavalt). Kas te tasemini ei oska! Käratsevad nagu kaks kurti.

V i l l e m. Ei tea mis mure sul sest on?

V a l v e. Sa segad meie laulu.

V i l l e m. Teie laulu. Oh, praht mu meelest. Kassidki kiunuvad ilusamini (Jaanile.) Pastoi, juba jälle sa ajad oma randme kõveraks. See on määruste vastane.

J a a n. Pole siin midagi määruste vastast, maha saab ta käänatud ja sinna ta jääb. Nõks, nõks, nõks, trahh. (Painutab Villemi käe alla) Noh, kas tahad veel?

V i l l e m (tõuseb tusaselt ja liigub esiplaanile vasakule). Ei. Mul on see õige võtte meelest

ära läinud, nüüd on käsi kohe nii nigel, et
ära tee mitte midagi. Aga katsume, kum-
mal on kõvem kael.

M a d i s. Kõige õigem oleks teil meiega
ühineda. Jätke oma jagelemine ja õppige
viisid selgeks.

V i l l e m. Või veel.

M a i. Tulge, tulge.

J a a n. Eks ole?

V a l v e. Ega see viis pole kuigi raske.
Tulge aga julgesti.

V i l l e m (Jaanile silmi pilgutades). Mis sa
sest asjast arvad, Jaan?

J a a n. Ilus mõte, ega midagi.

V i l l e m. Eks meil passiks küll passi
laulda. Meil nii krõbedad kõrid.

J a a n. Mõirgaksime Mariga võidu.

M a d i s. Võtke siis platsi sinna Mari
ja Maie selja taha. See on tõesti kena, et
te lõpuks meiega leppisite.

V a l v e. Küll ema on rõõmus, kui näeb,
et meie Villem on laulma hakanud.

R e i n. Eks see Pakre Jaani meelemuu-
tus ole samuti otse imeasi.

V i l l e m ja J a a n (tulevad tähtsalt üle toa
ja asetuvad teiste selja taha).

Madis. Nõnda, nõnda. Nüüd võime alustada. Teie viis käib nõnda. (Ümisedes.) Kas jääb meelde?

Villem. Ei noh, miks ei jää.

Ja an. Kas või lase soolot.

Madis. Võtame siis esimese osa käsil. (Tõstab käe.) Laa, laa!

Lapsed (peale Villemi ja Jaani).

Kallis külaline,
tere tulemast.

Villem ja Jaan (samal ajal mõnitavalt).

Kääga, kääga, kääga,
kääga, kääga, käuu.

Nende hääled moodustavad teistega terava dissonantsi.

Valve (etteheitvalt). Aga, Villem!

Mai. Sellepärast nad hulka tulidki, et meid kiusata.

Eevi. Nisukesed petised. Ajasid kogu laulu mokka.

Madis. Seda võis ette arvata. Millal nad enne on midagi mõistlikku teinud. Hunt vahib ikka metsa poole.

Villem. Ise oled hunt, va susi sihuke.

Ja an. Ära aja jah tühtigi nina nii püsti, Madis. Kas sa siis tõesti mõtlesid, et mul

oli tōsi taga. Et sina muudkui kamandad ja mina lasen laulu. (Sammub ninakalt, käed p  ksitaskus ette.)   ite mul k  ster ja koori-kindral. Mis sa arvad, Villu, kas ta pole juhmakas?

Ville m. Ei, noh, päris jams.

Madis. Minge minema. Minge eemale teiste risust. Teil on küllalt ruumi teises toas, mis te segate meid.

Jaan (kummardades). Tänan soovitamast. Aga meil on siingi päris mõnus.   ige jah. Meie pidime kah hakkama laulu õppima, eks ole, Villem? Vahva laul. Merer  ovlistest. Oi. Seda tasub m  irata. K  lmajudinad ajab üle selja.

Valve. Miks te kiusate? Olge ometi natuke aegagi rahul.

Ville m. Ei tea kes kellegi rahu rikub. Meil on just samasugune õigus siin laulu l  tia kui igal teisel.

Valve. Me kõneleme isale, vaata siis.

Ville m. Oled sa enne kõneldud. P  h! Sa ei julgegi kaevata.

Madis. Mis me t  hjadega — las jäävad siia. Lähme teise tuppa ja harjutame seal edasi.

Mai. Jah, kraabelgu omavahel. Lähme.

Lapsed liiguvad ukse poole.

J a a n. Kas sina, Rein oled kah sihu-
kene naljatilk, nagu need teised? Oh kui
hale. Tule ometi meeste mesti. Näitan
sulle oma uut liigendnuga. Vahva nuga,
oi tont.

M a r i. Ära mine kuhugi, Rein.

R e i n (köhkleb viivu, siis läheb koos teistega
välja). Ei taha!

J a a n. Ma poleks sulle näidand kah.
Mine rahuga. Sörgi aga peale plikade sa-
bas. Seal on just su õige koht. Tead sa,
me kingime sulle kleidi ja pudipõlle.

Mõlemad poisid naeravad.

L a p s e d (peale Jaani ja Villemi lahkuvad ja
sulgevad vaheukse).

J a a n. Vendasime nad ilusti sisse küll.

V i l l e m. Madise hari oli punane nagu
kukel.

J a a n. Kulub talle ära. Ärgu jännaku
sellise titakraamiga.

V i l l e m. Mis me's nüüd teeme. Kas
tahad katsuda, kummal kõvem kael?

J a a n. Mis kael. Ei ole nisukest asja.

V i l l e m. Sa põnnad.

J a a n. Sind? Eks ole. Mis sul viga praegu
keksida, tead, et mul kael kange. Maail-
matu vistrik, kipitab hullu moodi.

Villem. Ei tähenda see vistrik midagi.
Hea põhjus kõrvale põigelda.

Ja an. Ära kisu riidu.

Ja agup (akna taga). Kraaks! (Tõmbab
küüntega üle aknaraami).

Villem (kohkunult). Oh.

Ja an. Mis pagana komet see on?

Ja agup. Kraaks.

Ja an (astub akna juure, naerma hakates).
Oh sa tembutus. Va Lahva Jaagup. (Avab
õhuakna, hõigates.) Hei!

Ja agup. Kas olete üksi, poisid?

Villem (omakorda lähenedes). Üksi jah.
Kas tahad sisse tulla?

Ja agup. On vanamees väljas?

Villem. Kes? Ah isa või? Läks emale
ja Leale jaama vastu. Tule aga julgesti!

Ja agup (suurekasvuline kõhn poiss ilmub
välisuksest). Et tere õhtust, jõmmid. Head
jõululaupäeva. Kuule, Villem, kas vana
õlut pruulis?

Villem. Pruulis küll. Minagi sain virri.

Ja agup. Too kähku üks toobitais siia.
Olen nii hirmsasti kohkunud, et hammas
ei seisa hambal.

J a a n. Mis suga siis juhtus?

J a a g u p. Oh ära päri. Ei julge rääki-
dagi. Too aga õlut, Villem!

V i l l e m. Ma ei saa ankrut lahti.

J a a g u p. Ära mängi tossi. Eks sa näe,
et inimene hakkab lõppema.

V i l l e m (ruttab esikusse, Jaan kiirustub teda
abistama).

J a a g u p (naeratab üleolevalt, kõnnib paar
tiiru tähtsalt üle toa, võtab kuuse küljest mõned hõ-
beniidid ja riputab endale rinda). Ehei, uhke värk.
Kõnni nagu kindral. No kuhu juudale nad
jäävad selle õllega. Inimene on lõppemas
ja nemad viidavad aega.

V i l l e m i (hääli esikust). Hoi sa nüüd
ankruserva, ma päästan punni. Küll on
kõvasti. (Kuuldub sisisev plahvatus.) Oh, kus
nüüd viskas nagu püssist. Anna toop!

J a a n. Sa lased ju puha põrandale.
Ruttu punn tagasi, muidu on kõik kus
pagan.

V i l l e m. Küll surub vastu. (Paus.) Eh,
ette sain. (Ilmub tuppa tagasi, võidukalt õlletoo-
pi käte vahel hoides.) Noh, rüüpa nüüd.

J a a g u p. Ole meheks, Villem. (Haarab
toobi, joob ahnelt.) Ei ole viga, ei ole viga.
Võttis kohe jalad kindlamaks.

Ja an. Eks räägi siis nüüd, kes sind nii hullusti perutas. Kas suur vend tahtis kolki anda.

Ja agup. Ah mis. Pole ta minust enam suurem midagi. Praegu kolgiks mina teda. Aga asi oli hoopis hullem.

Villem. Noh?

Ja agup. Tulen, tead, kodust, mõtlen, et vaatan õige, kuidas elab Odraku Villem ja mis teeb tema kehvem vend Madis. Kõnnin ilusti läbi Poolvahe metsa, tead, ise vilistan. Puude all oli juba üsna pime, nina ette ikka näed, aga kaugemale ei ühti. Äkki vaatan -- südame alt lõi külmaks — mees põiki üle tee, nii pikk kui lai.

Ja an. Surnud?

Ja agup. Nojah, alguses arvan — et ei ole sel enam hinge sees. Aga võta näpust. Oli. Päris tugevasti norskas. Ja ümber ringi veri põlvini.

Villem. Oh.

Ja an. Millest siis see veri?

Ja agup. Noh, eks ta oli kukkunud just nina peale, sellepärast. Läksin ilusti teise juure, et, jah, külamees, maast lahti. Tee peal ei tohi magada. Hobused ei pääse läbi. Noh, oi sa tuhat, kus nüüd läks mässuks.

Villem. Mis asi?

Ja agup. Eks ikka surija, mis muud. Ajas nõksti põlvili ja kukkus kiruma, et mis ma norin hädalist, aidaku parem. Tema komistanud puujuurele ja kukkunud. Küll ma lippasin.

Villem. Kas ta tuli järele.

Ja agup. Oh ei. Ainult seisis ja kirus.

Ja an. Sa ei tundnud, kes oli?

Ja agup. Tundsin küll. Vana Mäeotsa Indrek.

Ja an. See on ju üsna mõnus mees. Mida hullu sa tast kartsid.

Ja agup. Ega ma siis teda kartnud. Lippasin niisama. Kõle tore on mõelda, et sind aetakse taga. (Kõneainet muutes.) Kus Madis on?

Ja an. Plikadega tagatoas. Õpivad kõõrutamist.

Ja agup. Mida.

Ja an. Laulu noh. Õhtul tahavad teha siin maailma laulupeo.

Ja agup (joob toobi tühjaks). Oh oleks veel! Või siis sedasi. Mis jaoks?

Villem. Ema tuleb linnast ja toob kaasa Lea. Lea on meie täditütar. Isa on tal praegu laevaga kuski Türgis või Ameerikas ja ema haiglas. Seepärast meie mutt

ta jõuluks siia kutsuski. Peab ütlema — on vast kehv tüdruk. Ja täna on tal just sünnipäev. Kas pole imelik? Jõululaupäeval sünnipäev. Jõululaupäeval on ju nii kui nii suur pidu, milleks siis veel vaja sünnipäeva.

Ja agup. Nojah. Võiks jätta teiseks korraks.

Ville m. Eks ole. Aga meie Valvele see asi meeldis. Kohe, et (osatades) võtame ta aga ilusti vastu, korraldame talle toreda sünnipäeva, tervitame lauluga ja anname kinki. Ema oli kah nõus, asja eest. Ja Madis, tema muidugi lõi muti ja Valve kampa, tema tahab ju olla suur koorijuht.

Aegajalt on tagaruumidest kuulda olnud vaikset lauluüminat. Nüüd valjeneb see, sõnad muutuvad kuuldavaks.

Jõuluõhtu teeb rõõmsaks me hinged,
rõõmsaks hinged ja südamed.

Ootamas on meid kaunimad kingid,
varaks kallimaks jäävad need.

Halja kuuse all
õnnes seisame.

Pilgul säraval
laulu laulame.

Jõuluõhtu teeb rõõmsaks me hinged,
rõõmsaks hinged ja südame.

Ja agup. Neid kuulukse seal olevat ju terve trobikond koos.

Ville m. On jah. Valve ja Madis. Ülase

Eevi, Ringi Mari, Mihkli Mai. Ja Ringi Rein kah. Madise kannupoiss.

Ja agup. Sina siis ei hooli sest kupa-
tusest midagi?

Villem. Õige mul lõbu. Nii kaua kui see Lea, see tüdrukunuhtlus meile jääb, pole siin mingit elu. Kõik keerutavad tema ümber, mind ei märka keegi. Tea, kas saaks süüagi, kui ise ei asuks jaole.

Ja agup. Tõsi või?

Villem. Ausõna. Ükskord suvel ta käis tädiga koos, siis oli täpselt sedasi.

Ja agup. Sa tahaksid tast vist kiiresti lahti saada.

Villem. Muidugi. Saaks jälle mõistlikult mässata. Muidu ei kuule muti suust muud kui: (matkides ema häält) ole ometi külainimese ees viisakas. Kena külaline!

Ja an (Jaagupi poole pöördudes). Kuule, mis sa arvad, kas ei saaks talle mängida mõnt vígurit.

Villem. Ei seda maksa katsudagi. Taat teeks mu naha tuliseks.

Ja an. Kui me ajaksime, ütleme, nurja nende jõulupuu. Süütaksime küünlad enne-
aegu.

Ja agup. Tõsi jutt. Tuba ongi läinud päris pimedaks.

Villem. Taat pargib mu naha, see on kindel. Aga ükskõik. Kas sul tikke on?

Jaagup. Kuidas siis. Ei minusugune mees saa ilma läbi. Paneme aga tule külge. (Läidab tiku, süütab mõned küünlad ja jääb siis viivuks endamisi mõttesse. Siis venib lai naer üle näo ja unustades küünalde süütamise, hakkab suure häällega naerma.) Poisid! Unustasin esiteks suure rutuga midagi. Asi läheb veel põnevaks. (Viipab kaaslased endale lähemale ja sosistab nendele kavala näoga midagi kõrva; kord näidates käega akna sibil, kus suunas asub rehetuba, samas kätega elavalt shestikuleerides, kõneldes midagi huvitavat. Selle järele purskavad kõik kolm ülemealikult naerma.)

Madis (koos teiste lauljatega ilmub vaheuksele, kohkunult.) Mis? Jäta kuusk rahule, Jaagup. Kes lubas sind kiskuda meie kuuske?

Jaagup (teise äkilise rünnaku tõttu taganedes). No-noh. Kui ma sulle korra äigan, pole sust muud järel kui terake tolmu.

Tüdrukud (jooksevad Madise ümber, kooris). Kasi välja, Jaagup. Käi välja! (Tõukavad ühisel jõul Jaagupi ukse poole.)

Valve. Isa on mitu korda teda siit välja ajanud. Tema just õssitabki meie Villemit pahandusi tegema.

Mari. Meie Jussi samuti. Välja! Õue, ust!

Tõukavad Jaagupi üle läve.

Jaagup (ukse vahelt vihaselt). Oodake teie, teie... (Ei oska midagi öelda.) Ei see jää

Vahetatud jõulutaat. 2.

Exhib. Univ. Tart.

niisama. Küll pärast paistab, kes naerab paremini. (Tähendusrikkalt.) Asi läheb veel põnevaks. Tulge kaasa, Jaan ja Villem.

Jaan. Ikka kaasa. Sõpra peab hädas aitama.

Valve. Tore sõber!

Villem (liigub koos Jaaniga Jaagupile järele). Lähme rehetuppa, poisid! Maali, meie tüdruk, see punapea, ja Sauna Kai on mõlemad seal. Praevad ja moorivad jõulutoite reheahjus. Küllap me neilt midagi välja pinnime. Las lapsed teevad siin, mis tahavad. Tulge, mehed.

Villem, Jaan ja Jaagup ära.

Valve. Oh. Ometi sai neist lahti.

Madis. Isa peaks nüüd varsti tagasi jõudma.

Valve. Ühes ema ja Leaga.

Eevi. Mõtlen, et tänane jõuluõhtu tuleb imekena.

Eesriie.

TEINE VAATUS

Mängukoht endine. Kuusk on põlema süüdatud ja kogu ruumi täidab mahe, kollane valgus. Ümber kuuse seisavad lapsed poolringis, nende ilmes on ärevust ja ootust.

V a l v e (sosistades). Kuulake, nüüd pöördus hobune õue.

M a r i. Kõneldakse.

M a i. Nüüd on nad ukse ees trepil.

M a d i s. Nüüd esikus. Hääled puhtaks!

Esikus on kuulda kobinat.

P e r e n a i n e (esikus). Astu aga julgesti, kulla laps. Nõnda. Võtame palitud maha. Kas jalad külmetavad?

L e a (esikus). Ei.

P e r e n. Siis on hästi. Mine nüüd ees. Ma teen ukse lahti.

M a d i s (sosistades). Kohe algame. Üks, kaks.

L a p s e d.

Kallis külaline,
tere tulemast.
Sind me ootasime
nagu jõululast.

Sulle sinu sünnitunnil,
jõuluõhtul ilusal,
toome oma õnnitlusi
helendava kuuse all.

Lea (on astunud sisse avanenud uksest ja seisatub lävel, pimestatud valgusesärist ja üllatatud vaatepildist ning tervituslaulust. Astub paar argset sammu, oskamata midagi öelda. Ta on mähitud villasesse suurrätti ja suurtes viltsaabastes, käes väikeseid pakikesi ja kotikesi).

Peren. Noh, Leakene, julgemini.

Lea. [Kes need on?

Valve (hüppab Leale kaela, hõisates). Kas sa ei tunne mind enam, Lea. Soovin sulle palju õnne sünnipäevaks. Vaata, need kõik on siin minu sõbrad. Ja seal on Madis ja tema sõber Rein.

Peren. Oota nüüd, Valve, oota, enne on vaja külaline vabastada sellest paksust koormast, mis ta ümber on, siis võite üksteist kaelustada nii, et süda lustib.

Lea (saavutab meelekindluse, agaralt on vabastanud enese suurrätist ja viltidest). Täna, Valve. Täna teid kõiki. (Sütleb kordamisi kõiki tütarlapsi, poistele sirutab käe.) See oli imeilus. Olen nii rõõmus. Te olete kõik nüüd ju minu sõbrad, eks ole.

Peren. Muidugi on nad kõik sinu sõbrad, Lea.

Lea (pöördub, heidab käed ümber perenaise). Täna sind veel kõige rohkem, tädi, kuigi

sa oled kole salalik inimene. Sa teadsid küll, mis mind siin ootab, aga ei öelnud mulle sõnagi.

Peren. Siis oleks ju kogu üllatus luhta läinud, kullakene.

Lea. Tean, tean. Ja seepärast ma tänangi sind veel kord.

Madis. Kuhu isa jäi?

Peren. Tal on rehetoa juures toimetamist. Aga, aga ma ei näe teie hulgas väikest kriimsilma. Kus on Villem?

Valve. Läks Jaaniga välja.

Peren. (pahaselt). Ah — kallil õhtul. On neil aga tahtmist tormata. Kas tema siis ikkagi ei tulnud kaasa laulma?

Madis. Ei.

Peren. Vaata. See poiss läheb, mul vägisi käest ära. (Kuulatades.) Eestois on kobinat. Vist tulebki.

Villem ja Jaan (tulevad suure õhinaga sisse, lävel peatuvad kokkunult ja põrnitsevad toas viibijaid alt kulmu).

Madis. Tema jah.

Villem (tahab taganeda esikusse).

Peren. (keelavalt). Oota, oota. Kuhu sa jooksed. Kas sa ei näe, et meil on külaline?

Villem (vaikib).

Peren. Noh. Ütle ometi Leale tere.

Villem. Tere kui tahad.

Ja an. Tere küll, aga mis siis.

Peren. Seda viisi ikka ei lähe, poisid. Andke ilusti kätt ja soovige õnne. Leal on ju sünnipäev.

Lea (alul pisut häiritud poiste käitumisest, jookseb nüüd Villemi juure ja haarab ta käe). Tere, Villem. Siin on kõik nii head minu vastu, aga sa paistad olevat justkui tusane. Sa oled päris tige da näoga.

Villem. Kelle asi, et olen.

Lea. Aga miks siis?

Villem (segaselt). Noh tead, ära vaata mind nisukese hea pilguga. Nii moodi mu viha viimaks lähebki üle.

Lea. Kas sina siis ei tahagi olla rõõmus.

Villem. Ei oleks tarvis jah.

Lea. See on väga imelik.

Valve (ruttab Lea juure, kutsuvalt). Ah, mis sa temaga. Ta on kangust ja kurjust täis. Tule meie juure. Istume kuuse alla ja laulame ilusa jõululaulu.

Lea. Ainult siis, kui Villem tuleb kaasa. (Haareb Villemi käise ja veab ta enesega ühes kuuse juure.) Noh, istu nüüd. Ja vaata,

et sa mul enam kulmu ei kortsuta. On see kellegi mood jõuluõhtul. Ja pealegi on veel minu sünnipäev.

Peren. Nii on õige, Lea. Pane oma sõna maksma. Ju mis sinagi ootad, Jaan? Mine aga teiste hulka.

Jaan (läheb laua juure, istub toolile). Aitäh, mul siin sama hea.

Lea. Su sõber pole põrmugi parem, Villem. (Läheb Jaani juure.) Miks sa ei tule meie sekka? Kas üksi istuda on parem?

Jaan. Parem ikka.

Lea. Eks vaatame järele. (Haarab Jaani käe ja viib ta teiste juure.) Näed nüüd, et siingi pole viga midagi.

Peren. Tubli, Lea. Tragi tüdruk. (Läheb kiiresti tagaruumi, toob mõned kotikesed maiustusi.) Võta vastu, Valve. Paku oma külalistele natuke magusat.

Valve (võtab maiustused vastu, ulatab istujaile). Siin on karamelli ja pränikuid. Oi, Villem, sa ajad ju kaks kätt korruga kotti.

Villem (pomisedes). Mis siis. Pole pärast enam tüli.

Peren. Heakene küll, lapsed. Olge nüüd kenasti. Jooksen korraks rehetoa juure, vaatan kui kaugel on Maali ja Kai jõulutoitudega. Ja ehk hakkab kustki jõulu-

vanagi silma, siis saan talle juhatada õige ukse kätte. (Ära.)

Eevi. Ai.

Valve. Mis sul on?

Eevi. Jaan näpistas.

Madis. Kas sa kuidagi ei saa jätta oma koerustükke, Jaan?

Rein. Tema saab! Mind ta tonksas natukese aja eest jalaga.

Jaan. Valetad. Kogemata läks varvas vastu. Õieti kuluks sulle anda küll paar tükki, nisuke tita. Aga jäägu see teiseks korraks.

Madis. Kas sa Eevit näpistasid kah kogemata?

Jaan. See on hoopis ise asi. Alati ta viriseb, kuidas sa saad jätta näpistamata, kui on just käe juures.

Lea. Kas sa edespidi veel näpistad?

Jaan. Ei tea. Kui juhust on.

Lea. Siis mine parem juba kohe tagasi nurka laua juure.

Jaan. Laua juure. Hõhõm. See mulle hästi ei meeldiks. Tuled sa kah, Villem? Surume kätt ja hakkame kangutama kaela.

Villem. Ei mina tule. Mul siin nii hea mõnus ja soe.

J a a n. No-jah. Siis jääksin mina kah.

L e a. Hea küll. Aga käed ja jalad seisku rahul. Kas pole, Valve. Me pidime laulma jõululaulu?

V a l v e. Oo jah.

M a d i s. Jõuluõhtut, jõuluõhtut. Laa, aa.

L a p s e d (lauluvad).

Jõuluõhtu teeb rõõmsaks me hinged,
rõõmsaks hinged ja südamed.

Ootamas on meid kaunimad kingid,
varaks kallimaks jäävad need.

Halja kuuse all

õnnes seisame.

Pilgul säraval

laulu laulame.

Jõuluõhtu teeb rõõmsaks me hinged,
rõõmsaks hinged ja südame.

Laulu viimase takti kõlades avaneb välisuks ja sisse marsib Jõuluvana. Tal on määratupikk habe ja mantel, mis lohiseb maani. Kaenla all kannab ta mahukat kotti, käes keppi.

L a p s e d. Oi!

J a a n (müksab salaja Villemile külge). Kas ta pole ehtne?

V i l l e m. Tead, see asi mulle enam nii hästi ei meeldi. Võib minna veel halvasti.

J a a n. Ah, tühja. Ära ole memm!

Jõuluvana (astub tähtsal sammul laste ette peatub, tonksab kepiga vastu põrandat, kähedasti). Püsti tõusta. Kas te ei näe, kes ma olen?

Lapsed (tõusevad heitunud üles). Tere, jõuluvana.

Jõuluvana. Nõnda jah. Ikka tere. Sest pole midagi, kui öeldakse, et tere on riiu norimine. Lapsed olgu ikka viisakad. Noh, mis see's olgu? Kas te mulle tooli ei pakkugi?

Valve (lökkab jõuluvanale tooli). Istu, jõuluvana!

Jõuluvana (istub, toredalt). Eks mu jalad olegi koledal kombel väsinud sest suurest vantsimisest. Lase mööda maailma ringi nagu marukoer. Oi jah. Egas ma ei käinud üksnes Kiratsi külas, käisin ikka Lubja alevis kah. Ja Uinakülas, ja Tõrrekülas ja Priiküüdi külas ja kõike ei mäletagi. Kiita sain igal pool aga õlut ei antud kuski, söögist rääkimata. Praegusel ajal on inimsed igavesed koid.

Madis. Me võiksime sulle küll süüa anda, jõuluvana.

Jõuluvana. Ära sega vahele kui ma räägin. Nojah, eks seal Kiratsi küla tee peal juhtuski imelik lugu. Lähen aina pahvides piki maanteeroopaid, ihu higine, jalad käivad vinta-vänta. Korruga mürin selja taga, vaatan, sõidab tore saks, tuline täkk ees, sopiline sõiduk järel. „Pea kinni,“

hüüdsin. „Kaugele põrutad? Võta otsale.“ Aga tema laksutab vastu -- mis sa veel ei taha, vanatoi, ei minu hobune hakka vedama nisukest moonutist. Mis sõitu sulle enam vaja, sea aga sammud surnuaia poole, see on siin päris lähedal. Mul kargas nüüd hing tulist viha täis. „Kui nõnda, siis nõnda“, ütlesin. „Külmaku su hobuse nahk raudkõvaks, nii et sa ei pääse enam samugi edasi“. Mis mul viga öelda, suur vägi käes. Ja ega olnudki rohkem, äkki praks, hobuse nahk kõva kui kivi. Aga seda polekski osanud aimata, mis nüüd tuli. Härra keerutas piitsaga paar sähmakat, täkk noorskas; noorskas, jooksis ropsti nahast välja ja kadus ühes peremehega. Nii kange hing oli maidal. Noh, hea vähemalt, et nahk jäi maha. Homme, kui elu ja tervist on ja kui hundid pole nahka vahepeal nahka pannud, lähen toon teise ära, sulatan üles ja müün setudele.

E e v i (võpatudes). Hirmus lugu.

V a l v e. Nisukest jõuluvana pole ma enne näinud. Alati on ta olnud hoopis teisugune.

J õ u l u v a n a (põrutab kepiga vastu maad, kurjalt). Mis te sosistate seal, ah? (Osutab Valvele) Kas tahad tulla salmi ütlema. Tule, tule, ära puikle midagi.

V a l v e (astub argelt jõuluvana ette, kiirustades).

Kas on linnukesel muret,
kust ta saab, mis ta sööb,
kas ta nälga sureb?

Jõuluvana. Aitab, aitab. Kehv laul, väga kehv. Küll ta sureb nälga kah, see linnuke, kui kustki süüa ei anta. Ei see laul käib hoopis teistmoodi. (Jaanile.) Noh, ütle sina, kuidas on õieti!

J a a n (tõuseb üles, aeglaselt).

Kass on linnukesest suurem.
Kustas saab, Mihkel sööb.
Kaarel nälga sureb.

Jõuluvana. Vaata, see oli hästi. Just nõnda. Selle eest pean sulle andma kingi, mis on alles kink. (Otsib kotist.) Säh. Pärised tritsud. Nisuke si pantse pole isegi Hispaania kuningal.

J a a n. Aituma.

Jõuluvana. Aga sina, plikuska, ei saa midagi. Sulle on küll üks pakk valmis pandud, aga ma lihtsalt ei anna, kulub ära omalegi.

M a r i. Mis see siis tähendab?

Jõuluvana. Eks me vaata, mida see tähendab? Tule aga õiguse ette. Lase kuulda, mis oskad.

M a r i (kõhklevalt).

Tipp-tillu sibli siivake
und näeb üksinda:
ta lendab üles kõrgele,
kus särab tähte-maa.

Jõuluvana. Aitab, aitab. Kehv laul,

väga kehv laul. Ja võlts otsast lõpuni. Et kana unes näeb, seda ei usu kana ise kah. Ja taevasse lennata ei jäksaks ta isegi siis, kui keeraksid talle külge krupelleri. Jääd kingist ilma. (Osatab Villemile.) Kas sina, sasipea, tead midagi paremat?

Ville m (tõuseb üles, loeb võristades).

Hipp-hipp, pootsman Piip,
vinna plagu masti.
Uhke kuunar Soome viib
konderpandi lasti.
Hipp-hipp, kapten Mürk,
neela piibu pigi.
Ole kavalam kui türk —
Soome rand on ligi.

Jõuluvana. Nii-nii. Hoopis teine asi. Oota, otsin sulle kingi, mis on alles kink. (Kobab kotis, tõmbab sealt väikese talimütsi.) No-jah, see sama. Müts pole küll midagi pasarna kiivri kõrval, aga teist nisukest karvikut annab otsida. Säh, võta.

Mai. See ei või olla õige asi. Ta jagab kinke just täpselt vastupidi, kui õigus.

Valve. Mina ei saa sest mitte raasugi aru.

Jaan (kahtlevalt). Kuule, jõuluvana?

Jõuluvana. No mis sa tahad?

Jaan. Kas ma võin jätta ikka need liurauad omale?

Jõuluvana. Muidugi võid.

Jaan. Viimati tuleb sekeldusi.

Jõuluvana. Mis sekeldusi?

Jaan (sosinal). Paki peale on kirjutatud: Madisele.

Jõuluvana (niisama). Mis sest. Võta ja pea suu.

Madis (hüppab üles). Pole see sugugi nii lihtne. Kui seal seisab minu nimi, siis on see minu. Olen juba mitu aastat endale liuraudu tahtnud. Anna siia, Jaan.

Jaan. Oota, oota, ära torma otsa. Las ma natuke mõtlen.

Jõuluvana (lööb kepiga vastu põrandat, Madisele). Istu maha, poiss. Kas sa tahad vastu hakata minu seadustele?

Madis (püüab liurauda tagasi saada, tekib rabelus.)

Jõuluvana. Rahu!

Samal ajal avaneb välisuks ja sisse tuleb teine jõuluvana. Ta on riietatud lambanahka kasukasse, vööl kirjatud vöö, habe valge ja pikk nagu linapihu. Seisatub ja vaatleb sõnatult hargnevat stseeni. Ukse vahelt esikust on näha perenaise uurivat nägu.

2. jõuluvana. Mis siin lahti?

1. jõuluvana (hüppab toolilt, ta habe hakkab värisema, selg vajub kühma, argseti). Ei, ei, midagi.

2. jõuluvana. Mis mees sa oled?

1. jõuluvana. Mina, mina... (Äkki sirgudes, hulljulgelt.) Ei, vennas, enne teeme klaariks, mis mees oled sina. Nisukesed hilbud võib ajada selga igatüks. Sul pole ju paunagi. Ja kus on su pass? Igal isikul peab olema pass või tööluba või vähemalt kutsetunnistus.

2. jõuluvana (astub kiiresti 1. jõuluvana juure ja kisub äkilise tõmbega ta habeme eest). Siin on mu pass ja kutsetunnistus, võrukael.

Üldine üllatushüüe.

Eevi. Lahva Jaagup.

Madis. Seda ma hakkasin aimama.

Valve. Vastik poiss.

Jaagup (teeb katse joosta ukse poole, kuid pörkab vastamisi perenaisega).

Jõuluvana (surub Jaagupi toolile istuma). Seisa paigal. Vaatame, mis sinuga ette võtta. Villem ja Jaan! Siia! Seiske kahel-pool kõrval. Ja nüüd jutustage kõigile, millise nurjatusega te toime tulite kallil jõuluõhtul.

Jaan. Ma, ma...

Villem. Jaagup oli esiteks siia tulles säääl rehealuse kandis ümber luusinud ja leidnud sääält jõuluvana riided ja koti.

Jõuluvana. Noh?

Ja an. Siis arvas Jaagup, et võiksime natukene nalja teha ja...

Jõuluvana. Ja see oli teie meelest ilus nali.

Villem. Ega ei olnudki. Mul hakkaski juba süda valutama.

Ja an. Algul see paistis küll kole naljakana, aga ma mõtlen, et rumal lugu sai sellega tehtud.

Jaagup (urisedes). Ega minagi osanud ette aimata, et see asi nii narristi lõpeb.

Jõuluvana. Millega ta siis lõppema pidi. Või uskusite teie, et ma et saa endale kusagilt uut mundrit ja lasen sul kingid välja jagada risti vastu minu tahtmist.

Jaagup. Ma ei teadnud midagi uskuda.

Jõuluvana. Aga tembu peale olid esimene meister. Jah, poisid, ma ei tea, mis teiega teha. Perenaine peaks kutsuma konstaabli ja laskma teid viia vallamaja kartserisse omavoli, rahurikkumise ja petmise pärast.

Peren. Kartsa jah. Küll see neist vigurid välja arstib.

Lea. Aga, jõuluvana. Täna on minu sünnipäev. Kas nad ei võiks siiski siia jääda. See väikene vahejuhtum on nüüd jälle korras ja me võime rõõmsate süda-

metega pühitseda kaunist jõuluõhtut. Aga valla kartsast ei pääse keegi nii ruttu.

P e r e n. See ei tähenda midagi. Las mõtlevad järele.

L e a. Kas siiski kuidagi ei saa teisiti, tädikene?

J õ u l u v a n a. Noh kui need kangelased meelt parandavad, siis võiks ju jätta asja seekord niisama.

L e a. Kuulsite poisid. Jõuluvana lubab selle asja jätta niisama. (Astub Villemi, Jaani ja Jaagupi ette, neile silma vaadates.) **M a** tean et teie ei olegi nii pahad poisid, nägin seda esiteks kohe. Teie ainult mõtlete, et te pole head ja sellepärast haudute välja igasuguseid koerustükke. Seepärast, ütlen ma teile, anname täna õhtul üks teisele käed ja töötame, et oleme kõikide vastu sõbralikud ja head. Midagi pole kergem ega ilusam kui see, ja miski ei valmista suuremat rõõmu. Eks, jah. (Sirutab käed Villemile.)

Poistel on olnud kogu aeg piinlik ja kõhe.

V i l l e m (haarab Leale otsa vaatamata selle käe).
J a h!

L e a. Ja sina Jaan? (Annab käe.)

J a a n (pöörab pilgu ära, vaevaltkuuldavalt).
J a h.

L e a. Ja Jaagup? (Annab käe.)

J a a g u p. Ma muidugi püüan, aga mul on niisugune halb veri.

Jõuluvana. Veri on kõigil ühesugune. Pead ainult oma iseloomu hoidma vaos. Noh pole viga, küllap kasvab sinustki täis mees, kui ennast õieti kätte võtad.

Lea. Tänan, jõuluvana. Ma olen nii rõõmus, et keegi ei pea minema külma kongi.

Jõuluvana. Minagi olen rõõmus, sest võin nüüd rahulikult täita oma tõelisi ülesandeid. (Võtab koti.) Siin on mul kõigile ühte ja teist. (Märkab liuraudu Madise käes.) Ah sina, Madis, oledki juba oma kätte saanud, kasuta neid jäänuge hästi. (Jagab pakke.) Eevile, Valvele, Marile, Maiele, Reinule. Meie kangete vembumeestega on lugu juba pahem. Õieti ei tohiks nad saada midagi, neile peaks jätkuma sellest, et said ajutiseks ära näpata kogu mu kingituste-pauna. Aga olgu peale. Jõuluõhtu on lepituse õhtu. Villem hoiab oma karvikut juba kaenlas, Jaan saab tolle väikse raamatu, see õpetab häid kombeid. (Ulatab raamatu.) Ja see nimetu pakike on vist küll Jaagupile määratud.

Jaagup (pakki võttes). Aituma. Kahetsen hirmsasti...

Jõuluvana. Olgu peale, mis sest enam. (Tõmbab hinge.) Kõige rohkem on pakikesi saanud meie kauge külaline, sünnipäevalaps, Lea. Tema varandust ei jõua mitte lugedagi. (Ulatab kogu pauna Leale.)

Lea. Tänan.

Jõuluvana. Ja nüüd pange hääled
helisema ja laulge mulle ilus jõuluviis.
Mu aeg on türike ja teiegi tahate vist
istuda jõululauda, et siis rahulikult astuda
pühale ööle vastu.

Kuuldub vaikne viis: „Püha öö, õnnelik öö“, millega
lapsed lähevad kaasa. Laul valjeneb kordkorralt,
kuid taseneb siis uuesti. Laulu kestel langeb

Eesriie.

Samalt autorilt varem ilmunud

Lastenäidendeid:

Jänesed ja lumimemm. 5 pildis.

Tädi tuleb. 1 vaatuses.

Vaeslapse jõuluõhtu. 2 vaatuses.

Vanatühja volinik. 2 vaatuses.

Täiskasvanuile:

Kaks kõva kivi. Näidend 2 vaatuses.

Vanatüdruk. Nali 2 vaatuses.

Ma vaatan paadist kiikriga. Laulumaäng 3 vaatuses.

ARH

SI-11984

